

M. DIETRICH HELGA¹
SZAKMAI TALÁLKOZÓ FORRAI KATALIN EMLÉKÉRE

Az ELTE Tanító- és Óvóképző Kara emlékevet hirdetett **Forrai Katalin** zenepedagógus és karnagy születésének közelgő 100. évfordulója alkalmából, tisztelegve a magyar zenepedagógia és a kisgyermekkor zenei nevelés meghatározó alakjának életműve előtt.

Forrai Katalin, Vikár Lászlóné
(Debrecen, 1926. szeptember 25. – Budapest, 2004. december 30.)
zenetanár, karnagy.

---

¹ M. Dietrich Helga az ELTE TÓK Ének-zenei Tanszék nyugdíjas docense

Az emlékév első eseményeként 2026. április 25-ére az Ének-zenei Tanszék szakmai programot állított össze meghívott előadókkal, vendégekkel. A Kar örömmel adott helyet a rendezvénynek. A szervezők, M. Dietrich Helga és Hegedűsné Tóth Zsuzsanna, nagy körültekintéssel állították össze az emléknapi egész napos programját, hogy az felelevenítse Forrai Katalin szerteágazó életútjának állomásait, bemutassa sokrétű tevékenységét. Forrai Katalin szakmai hagyatékának előadásai, óravázlatai, könyvei, dalválogatásai, például a magyar és szomszéd népek gyermekdalaiból, vagy a komponált gyermekdalokból összeállított gyűjteményei, illetve a módszertani munkái, amelyekben páratlan zenei és módszertani tudását hagyta ránk, felbecsülhetetlen értéket képviselnek. Kisgyermekkel készült rádiófelvételek, hang- és videokazetták őrzik jó hangulatú, játékos énekes foglalkozásait, amelyek minden esetben a gyermekek és a zene szeretetét sugallják.

„Kati néni”, ahogyan egy egész ország hívta őt, több mint 50 éven át nevelte a kisgyermeket a zene szeretetére, Kodály Zoltán személyre szóló útmutatásait követve, pedagógusokat oktatta határainkon innen és túl. A nagyvívű feladatokat mestere biztatására megtiszteltetésként élte meg.

Pedagógiai öröksége korunk és a jövő nemzedéke számára is fontos: tanításai, módszertani tanácsai időtállóak, és napjainkban is a korai zenei nevelés alapkövei. Rajtunk múlik, hogy Forrai Katalin nyomában felnőjünk a kisgyermekkorai zenei nevelés feladataihoz, tágabb értelemben a művészeti nevelés megalapozásához.

Dr. Döbrössy János

Ezeket a gondolatokat **dr. Döbrössy János** tanár úr, az ELTE TÓK egyetemi tanára is hangsúlyozta megnyitó beszédében² az április 25-i szakmai találkozó reggelén. „Vigyétek a fáklyát” – idézte Forrai Katalint: „A módszertani műveltség lényege az óvónő sokoldalú képzettsége és az a képesség, hogy alkalmazkodni tudjon az adott csoport életkorához, sajátos összetételéhez, fejlődési üteméhez, és megtalálja ahhoz a nevelés leghatékonyabb formáját, anyagát, módszereit.” (*Ének az óvodában*) Hangsúlyozta továbbá, hogy Forrai Katalin ránk hagyott örökségének továbbvitelében, átörökítésében a pedagógusképző intézményeknek is fontos szerepük van.

M. Dietrich Helga és a műhelyfoglalkozás résztvevői³

A megnyitó beszédet követően Forrai Katalin hangját hallhattuk A mester tanít⁴ DVD-ről: „Ó, ha cinke volnék...” – szólta az ének. **M. Dietrich Helga**, a Tanszék nyugalmazott oktatója – aki személyesen is dolgozhatott Forrai Katalin mellett – felidézte, milyen sok tapasztalatot szerezhetett a józsefvárosi Csobánc utcai zeneóvodai foglalkozások látogatásakor. A gyakorlatban láthatta a módszertani elvek megvalósulását a Kati néni által vezetett énekes játékok során. „A változó társadalomban, a 21. században élő gyermeknek mégis szüksége van és lesz játékokra, aminek nagyszerű közösségi formája az együtténeklés, együttjátékozás” –

---

² Dr. Döbrössy János karnagy, egyetemi tanár megnyitó beszéde teljes terjedelemben a beszámoló Függelékében olvasható.

³ A szakmai találkozó fotóit Inczédi Zoltán készítette.

⁴ A film részlet a Forrai Katalin tiszteletére készült. A mester tanít DVD Portré részéből. A kísérőfüzettel ellátott, 110 perces DVD-t írta és szerkesztette: Gróh Ilona és M. Dietrich Helga.

tanultuk Forrai Katalintól (*Ének az óvodában*). A gyermeki kíváncsiság felkeltése, a zenei fogékonyság kialakítása sokban függ a felnőtt mintától, valamint a személyes együttlét élményének erősítésétől.

Újpesti Bölcsődei Dolgozók Női Kórusa Mecseiné Sebestyén Katja vezetésével

Dalcsokorral folytatódott a program: az **Újpesti Bölcsődei Dolgozók Női Kórusa** énekelt **Mecseiné Sebestyén Katja** vezetésével. Gyermekdalok, komponált dalok és más népek dalai hangzottak el.

A délelőtti során műhelyfoglalkozásokba kapcsolódhattak be a résztvevők. A „Forrai Katalin nyomában” címmel meghirdetett programok az „Énekelj, játszd velünk!” jelszóval hívták az érdeklődőket, akik bepillantást nyerhettek a komplex művészeti nevelés lehetőségeibe, az ölbeli játékok és hangutánzók világába, valamint a népi és komponált gyermekdalokhoz kapcsolódó, mozgással gazdagított zenei tevékenységekbe. A foglalkozások közös üzenete az volt, hogy a zenei nevelés alapja a gyermeki érdeklődés felkeltéséből induló, játékos és élményszerű tanulás. A népi dalosjátékokhoz kapcsolódó mozgásformák természetes módon készítik elő a tánc elemeit is, miközben a személyiség egészére hatnak.

A meghívott műhelyvezetőink és a műhelytémák ezek voltak:

– **Dr. Gordánné Oláh Márta és kollégái** – a Zenei nevelés a művészetek eszközeivel óvodai programot képviselve mutattak példát óvodai napjaik zenei világából a komplex művészeti nevelés lehetőségeire.

– **Gróh Ilona és Molnár Kinga** a népi hangutánzók és az ölbeli népi játékok élményvilágába vezettek bennünket.

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna és M. Dietrich Helga

- **M. Dietrich Helga és Hegedűsné Tóth Zsuzsanna** a népi- és komponált gyermekdalok örömet adó, sokszor tudatos zenei képességfejlesztő alkalmaihoz nyújtottak bepillantást sok mozgással, a gyermeki fantáziavilágot is motiváló játékokkal.
- **Sándor Ildikó és Cseke-Marosi Eszter** foglalkozásai során meggyőződhetek a vendégek arról, hogy a népi dalosjátékok és azok mozgásvilága milyen természetes úton készítik elő az aktuális életkori sajátosságok figyelembevételével a néptánc elemeit a gyermeki személyiség egészének fejlődésére is alkalmat adva
- **Sapszon Borbála** által vezetett jó hangulatú műhelymunka meggyőzte a résztvevőket, hogy milyen jó együtt játszani, mozogni a zenei képességek játékos élményszerű fejlesztése közben.

A Szakmai találkozó kórusa a Forrai Katalin Emlékteremben

Az ebédszünet után közös éneklésre hívtuk a résztvevőket a Forrai Katalin Emlékterembe. Az együtt éneklők köre folyamatosan bővült, ahogy megérkeztek a délután meghívott vendégei, Forrai Katalin egykori munkatársai és kollégái, pályatársai. A közös éneklés során kétszólamú népdal- és gyermekdal-feldolgozásokat énekeltünk Hegedűsné Tóth Zsuzsanna és Döbrössy János vezetésével.

A Marcibányi téri Kodály Iskola gyermekcsoportjának vezetője: Pankotainé Puskás Gyöngyi

Az időközben a Marcibányi téri Kodály Iskolából érkező gyermekcsoport tagjai is felsorakoztak a 200-as terem színpadán. Kedves játékfűzért énekelték **Pankotainé Puskás Gyöngyi** tanárnő vezetésével. A jól ismert gyermekjátékok, megzenésített versek sokaknak kellemes élményeket idéztek fel óvodából, iskolából, de akár bölcsődéből is.

A Móra Ferenc Kiadó kiadványai

A délutáni programot **dr. Lehmann Miklós** dékánhelyettes nyitotta meg.

Dr. Kalmár Magda

Ezt követően **dr. Kalmár Magda**, professor emeritus (ELTE PPK Pszichológiai Intézet) *A Csobánc utcától Ausztráliáig – Az óvodai ének-zene hatásvizsgálata* címmel tartott előadást. Forrai Katalinnal való személyes és szakmai kapcsolatáról beszélt. Számára a Kati nénivel való találkozás meghatározó volt szakmailag és barátságukat illetően is az 1970-es évektől.

Biztatására több megfigyelést, vizsgálatot is végzett óvodás korú gyermekek körében. Rendszeresen hospitált a Csobánc utcai óvoda zeneovis foglalkozásain és meggyőződésévé vált, hogy érdemes lenne megvizsgálni – kontroll óvodai csoport

bevonásával – a gyerekek nyelvi-gondolkodási képességeinek fejlődését és kreativitásuk megnyilvánulásait. A Kati nénivel közös vizsgálatok nagy érdeklődésre számot tartó eredményei később írásban is megjelentek. A Nemzetközi Zenepedagógiai Társaság (ISME) szemináriumain is elhangzottak, sőt később kibővültek ausztrál gyerekek bevonásával, és eredményeik összehasonlító vizsgálatával.

Az előadó jóvoltából olyan archív felvételeket is láthattunk, melyen Kati néni énekelt kecskeméti óvodás gyerekekkel. Részletet láthattunk A zene mindenkié című filmből.⁵

Fontos 'megemlíteni' hogy a 4 részes film készítését megelőző időszakban hónapokig tartó általános iskolai óralátogatások során Kati néni volt az, aki kiválasztotta és felkérte azokat a tanárokat, akik az általános iskola 1-8. osztályos énekóra részleteiben tanárként közreműködtek osztályaikkal. Szakértő Forrai Katalin és Igó Lenke volt. A felkért tanár- közreműködők mind a Zeneakadémia, illetve az ELTE gyakorlatvezető tanárai voltak. A videofilmet külföldön is forgalmazta a Kultúra Vállalat, öt világnyelven!

Sándor Ildikó

A délutáni program második előadója **Sándor Ildikó**, docens (Magyar Táncművészeti Egyetem, Néptánc Tanszék) volt. A *Néphagyomány a*

---

⁵ Kodály szellemi öröksége - A zene mindenkié, 1. rész; rendező: Kis József, Pannónia Filmstúdió, 1983/84.)

legkisebbeknek – játékkal tánccal címmel tartott előadást. A táncmozgalom és Forrai Katalin módszertani tanításainak párhuzamaira világított rá. Az értékes előadás gazdagította és további gondolkodásra motiválta a hallgatóságot.

A szakmai találkozó szüneteiben sokan régi ismerősként üdvözölték egymást. A beszélgetésekből gyakran kihallottuk, milyen sokszor került szóba a legendás Csobánc utcai zeneóvoda. Több kolléga mesélte, hogy többször járt ott az évek során tanítványokkal együtt, hogy láthassák Kati nénit a gyakorlatban. Így megfordultak nála óvónői szakközépiskolásokkal, budapesti és esztergomi tanítóképzős hallgatókkal, vagy a Kodály Intézet külföldi diákjaival Kecskemérről. Ezekről a zeneóvodában évről évre, kézről kézre járó vendégkönyvek is tanúskodnak. Forrai Katalin a zenei nevelés ügyét felelősségteljes tisztségek betöltésével is képviselte, többek között a Magyar Zenei Tanács első elnöke, a Nemzetközi Kodály Társaság (IKS) alelnöke, valamint a Zenei Nevelés Nemzetközi Társaságának (ISME) igazgatósági tagja, majd későbbi elnöke is volt.

Egyik állami kitüntetése átvételekor (Kiss Árpád-díj) szerényen így nyilatkozott: „Fontos nekünk a nemzetközi elismerés is, de itthon kell megállnunk a helyünket, és a magyar zenei oktatásért küzdeni. Hát... az élet végével abba lehet hagyni.” (Idézet *A Mester tanít* – Portré DVD-ből, Kecskemét, 2016.) Itthon és külföldön egyaránt a kisgyermekkorai zenei nevelés nagyköveteként tisztelték.

Ezen az áprilisi szakmai napon Forrai Katalin egykori pályatársait, kollégáit, tanítványait kértük fel, hogy osszák meg emlékeiket a résztvevőkkel. Az emlékek fűzére során a régmúlt éveket szóban is felidézni kívánó vendégek szavai egybecsengtek azzal a vezérgondolattal, hogy életünk során vannak olyan különleges alkalmak, amikor érdemes megállni, és felidézni kedves pillanatokot, feledésre nem ítélt életszakaszokat vagy meghatározó találkozások perceit. Ez az emléknapi is ilyen alkalom volt a megszólalók és a hallgatóság számára. Sok emlék, tartalmas személyes találkozás és a tőle kapott jó tanácsok birtokában szóltak Forrai Katalinnal kapcsolatos élményeikről. Szavaik nyomán kibontakozott Kati néni színes egyénisége, segítőkészsége, finom muzikalitása és nagy tudása, amelyekből sokan töltekeztek.

Márkusné Natter-Nád Klára

A személyes visszaemlékezések közül röviden idézünk néhányat: **Márkusné Natter-Nád Klára** zenei szakíró zeneakadémista koruk óta ismerte Kati nénit. Később a Magyar Kodály Társaság tagjaként is gyakran találkoztak szakmai témájú üléseken, rendezvényeken. Emlékeiben úgy él Forrai Katalin, akit elhivatottsága, egyénisége és meggyőző tudása tett méltán elismert pedagógussá⁶.

Tomor Lajosné

Tomor Lajosné kollégaként és barátként emlékezett rá az Országos Pedagógiai Intézetben töltött évekből, az Óvodai Nevelés Programja születésének időszakából.

---

⁶ Márkusné Natter-Nád Klára visszaemlékezése jelen beszámoló Függelékében olvasható.

Egy hőskor szemtanúja volt, amikor egy szobában dolgozott Szabadi Ilona, Bakonyiné Vincze Ágnes és Forrai Katalin mellett, ahol konzultációikat követően több fontos dokumentum született meg haladó szellemű pedagógiai nézeteik papírra vetése nyomán. Felidézte, hogy milyen felmérések előzték meg, mielőtt Kati néni megszervezte és elindította az óvodai ének munkaközösség-vezetők országos tanfolyamsorozatát az 1970-es években.

Ezekre az időszakokra, mint gyermekkor kedves emlékeire emlékezett vissza **dr. Bakonyi Anna** is – Bakonyiné Vincze Ágnes lánya –, aki pszichológusként később szakmai feladatok során dolgozott Kati nénivel.

Rózsa Judit a bölcsődei kisgyermeknevelők számára szervezett énekórákra, tanfolyamokra emlékezett, azok oldott atmoszférájára, a sok ölbeli játékra és az énekek közös tanulására, a vidám percekre. Felelevenítette, hogy Kati néni már a hatvanas évektől végzett megfigyeléseket a Heim Pál Gyermekkórház módszertani bölcsődéjében, a Bölcsődék Országos Módszertani Intézetének gyermekcsoportjaiban. Kiemelte, hogy az *Ének a bölcsődében* című könyv zenei anyaga és módszertani egyedisége ma is vitathatatlan – napjainkban is tankönyv lehet.

Gróh Ilona és Rózsa Judit

Gróh Ilona, aki Kati néni személyes tanácsai után vállalkozott a később méltán népszerűvé vált Ringató zenei nevelési program megalapítására, meghatottan emlékezett a személyes konzultációk tanulságaira, valamint szakmai és emberi kapcsolatuk feledhetetlen éveire.

Sebestyén Farkas Ilona

Sebestyén Márta

Sebestyén Farkas Ilona a legendás Békés- Tarhosi Énekiskola diákéveit követően Kodály Zoltán tanítványaként ugyancsak a nagy generáció tagja volt. Régmúlt évekből őriz sok emléket Kati néniről. Mint elmondta, anyaként is fontosnak tartotta, hogy lánya már kora gyermekkorában Kati néni közlésben legyen. Így egyike volt azoknak a zeneovis gyerekeknek, akik Kodály Zoltán tanár urat csengő hangon köszöntötték lakásán egykor, a születésnapján. Kérésünkre az emléknapon is felcsendült a Bidres-bodros bárány kezdetű dal – újra **Sebestyén Márta** hangján.

Laczkóné Pálfi Alojzia

Laczkóné Pálfi Alojzia a Kecskeméti Tanítóképző Főiskola és Forrai Katalin szoros kapcsolatáról mesélt. Méltatta, hogy Kati néni Kecskeméten kérte fel Ittész

Mihály és Róbert Gábor tanár urakat azoknak a kiváló énekeskönyveknek a megírására, amelyeket az 1972-től működő középfokú óvóképzőkben tankönyvként használtak. Támogatta a színvonalas szakképző iskolák ügyét és működésük fontosságát. Az évente Kecskeméten megrendezett Óvónők Nyári Akadémiája is fontos esemény volt életükben, éppúgy, mint az országos énekfoglalkozási versenyek, amelyeket hallgatók számára szerveztek. Kati néni a zsűriben is mindig örömmel vállalt szerepet. 1982-ben a Kecskeméti Tanítóképző Főiskola címzetes főiskolai tanári címmel tüntette ki Forrai Katalint.

Fábián Katalin, a Magyar Óvodapedagógiai Egyesület elnöke – aki személyesen nem tudott jelen lenni – írásban küldte el emlékeit hasznos szakmai konzultációról:

„Forrai Katalin a magyar köznevelés legnagyobbjai közé tartozik – írta –, aki maradandó értéket alkotott.”

Szalóky Ági daltanítás közben

A hosszú délutánt a **Nyitnikék Kamarakórus** frappáns, mutatós dalcsokra zárta Döbrössy János karnagy vezetésével.

FÜGGELEK

1.

DR. DÖBRÖSSY JÁNOS KARNAGY, EGYETEMI TANÁR MEGNYÍTÓJA

„Vigyétek a fáklyát!” a 2026-os Forrai Katalin emlékév során megrendezett Szakmai találkozó Forrai Katalin emlékére címet viselő rendezvény alkalmából vagyunk itt.

Tisztelt Vendégeink!

Hosszú és sok mindenre kiterjedő előkészületet követően izgatottan kezdjük mai rendezvényünket az ELTE Tanító- és Óvóképző Karán.

Először is tisztelettel köszöntjük Forrai Katalin – Kati néni – családját, nagy öröm számunkra, hogy megtisztelnak bennünket jelenlétükkel. Ugyancsak szeretettel köszöntjük meghívott vendégeinket, támogatóinkat, előadóinkat, oktató kollégáimat és minden résztvevőt, akik fontosnak ítélték e rendezvényt.

Döbrössy János vagyok, az Ének-zenei Tanszéknek három évtizeden át voltam vezetője.

Érdemes elgondolkodnunk, milyen lángot is kell tovább vinnünk?

A mai nap folyamán Kati nénire emlékezünk nem csak a délelőtti módszertani műhelyekkel, melynek fő címe: „Énekelj, játssz velünk!”, hanem délutáni előadásainkkal, majd végül a nagyon várt „Emlékek füzére” programmal, itt meghívott vendégeink osztják meg személyes emlékeiket szóban, dalban. Az egész napot átszövi az élő zene, nem csupán a műhelyekben, hanem különféle változatokban, mint óvodások műsora, közös éneklés, bölcsődei dolgozók kórusainak rövid produkciói.

Ezek mindegyike kötődik valamilyen módon Kati néni sokféle tevékenységéhez.

Abban a megtiszteltetésben lehetett részem, részünk Kati néni közülünk való távozását követően, hogy a magunk módján és eszközeivel újra és újra éleszthettük, „vihettük a lángot”. Fél évvel halála után, 2005 áprilisában országos emlékhangversenyt rendeztünk, felhívásunkra 9 intézményből érkeztek énekkarok, hangszeres előadók, tanári csoportok.

2015-ben, a tizedik évfordulót követő januárban évenkénti országos konferenciánkat az ő emlékének szenteltük, ismét sok résztvevővel, sokszínű előadásokkal, zenei produkciókkal. 2020-ban, a Covid előtt nem sokkal előzőhöz hasonló szerkezetű konferenciánkat kiegészíthettük egy nagyszerű kiállítással, melyen a Nemzetközi Kodály Társaság tagjai és vezetői is részt vettek.

2022. októberében Forrai Emléknapot tartottunk, ismét nemzetközi részvétellel, melynek keretein belül avattuk fel a Forrai Katalin Emléktermet, melyet ma is megtekintünk. Ezen a programon – a Család támogatásával – élőben és az Internet segítségével 4 földrész oktatói, a Nemzetközi Kodály Társaság tagjai és vezetői vettek részt.

Majd elérkezett a 100. születésnap esztendeje, a *Forrai Katalin emlékévé*, első részben a mai szakmai megemlékezéssel, majd szeptemberben, a születésnapon, ismét nemzetközi konferenciával.

Miért, mitől is fontos ez a fantasztikus életmű? A bevezetőben elhangzott kérdés folytatásaként, miért nem szabad hagyni ezt a lángot kialudni?

Néhány gondolat: Ha valaki csak felületesen ismeri Kati néni tevékenységét, az is megdöbbenhet e rendkívül szerteágazó munkásság állomásain. Ezek mindegyike – Kodály Zoltán kérésére és támogatásával – a kisgyermekkor zenei neveléssel függött össze. Nem szeretném ezeket egyenként felsorolni, csak néhányat említeni: az óvodai, majd a bölcsődei zenei módszertan kidolgozója, az Óvodai Alapprogram első változata zenei részének kidolgozója, továbbképzések tartása, hazai és nemzetközi vezető pozíciók betöltése, előadások tartása, kisgyermek zenei nevelésével foglalkozó bizottságok megalapítása, mind a 0-6 éves korú gyermekek zenei nevelése érdekében. De talán első helyen említendő a gyakorlati megvalósítás, példaadás. Rádiós műsorokkal, de még inkább az óvodai csoportokkal (Csobánc utca) való sok évtizeden át tartó foglalkozásokkal mutatta a helyes utat. Módszertani könyveiben, az *Ének az óvodában és bölcsődében* a szakmódszertan teljességét hagyta ránk. Ezek anyagát többször is átdolgozta, továbbfejlesztette.

Manapság, amikor – sajnálatos módon – nagyjaink, pl. Kodály Zoltán, Ádám Jenő, Bárdos Lajos, Szőnyi Erzsébet, Forrai Katalin pedagógiai örökségét egyre kevesebben ismerik, pedig minden szavukkal utat mutattak, a mi feladatunk, hogy rámutassunk ezek fontosságára. Ami szintén kiemelendő, hogy minden

tevékenységét a legnagyobb alázattal, szerénységgel, kedveséggel, mindenki, főleg a gyermekek iránti végtelen szeretettel végezte.

A rendelkezésünkre álló fényképeken, de még inkább a felvételeken úgy érezhető, hogy ő a megtestesült és folyton megújuló módszertan, minden mozdulata ezt sugallja, s mindez a legmagasabb zeneiséggel párosul. Ahogy Fischer Iván szavaiból is kicsendül, melyet búcsújában annak idején megfogalmazott, hogy mindent tudott a gyerekekről, minden mozdulatuk okáról, értelméről, a zenélésen keresztüli fejlesztési lehetőségekről, melyeket azóta egyébként agykutatók, egyéb tudósok igazoltak.

Fontos fejezete könyvének a „módszerek szabadsága” című. Ádám Jenő szavait idézi: „Kövesse a tanító azt a módszert, melyet az általa ismert eljárások közül *egyéni hajlandóságához és zenei előképzettségéhez* képest legjobbnak tartva kiválaszt. Elengedhetetlenül szükséges azonban, hogy a tanító a választott módszer lényegét, menetét és annak minden mozzanatát ismerje, azt a *maga és a tanulók egyéniségéhez*, valamint a magyar népi dalanyag természetéhez alkalmazni tudja.” Folytatás: „Ugyanez vonatkozik ránk, óvónőkre is. A módszertani műveltség lényege az óvónő sokoldalú képzettsége és az a képesség, hogy alkalmazkodni tudjon az adott csoport életkorához, sajátos összetételéhez, fejlődési üteméhez, és megtalálja ahhoz a nevelés leghatékonyabb formáját, anyagát, módszereit.” Lehetne folytatni az idézetet, melynek minden szavát meg kellene fogadni. A fentiek alapján az ezerféle módszer és az adott helyzethez igazodó döntésképesség is nagyon fontos.

Manapság, kissé elkésve, döbbenünk rá, amit Kodály nyomán Kati néni is hirdetett, például adott, hogy a jól irányított, jól megalapozott zenei nevelésnek milyen jelentős szerepe van az egészséges személyiség fejlődésében, a hagyományok átörökítésében, de, sajnos, már ráálltunk arra az útra, amit, pl. a tanító- és óvóképzésben az anyagiak hiánya okoz, hogy egyre kevesebb óraszámban taníthatunk, miközben a hallgatók egy részének zenei előképzettsége, műveltsége egyre alacsonyabb. Hogy tudja így az óvodapedagógus a Kati néni által mutatott utat járni? Csak reménykedni tudunk abban, hogy felgyorsult, villódzó világunkban jut elegendő energiánk és időnk a Kati néniből áradó nyugodtsággal önfeledten muzsikálni, játszani, zenét hallgatni teljes odaadással.

Tanuljuk újra és újra Forrai Katalint és örökségét, s akkor reménykedhetünk abban, hogy jól végezzük feladatainkat. Márpedig feladatunk és felelősségünk nem változik, mert, ahogy az Ének az óvodában kötet módszertani részének végén Kodályt idézi:

„Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának. Csak az a mienk igazán, amiért megdolgoztunk, esetleg megszenvedtünk. A zene is csak úgy szál belénk, úgy él meg bennünk, ha munkával – gyakorlati zenéléssel – szántjuk fel lelkünket.” (Mire való a zenei önképzőkör? 1944.) Őszintén remélem, hogy mind a műhelyek, előadások, mind a visszaemlékezések ezt fogják szolgálni.

Köszönjük támogatóinknak, akiknek neve a programban is szerepel: az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének; a Móra Kiadónak, amely hosszú évek óta Kati néni könyveinek elkötelezett gondozója, kiadója; és az ELTE TÓK Hagyományörző Alapítványának.

Nagy hálával tartozunk a szakmai programok összeállítójának, Mélykútiné Dietrich Helgának és Hegedűsné Tóth Zsuzsannának, akik segítségével „Visszük a lángot”.

Nem utolsó sorban sok köszönet illeti a Dékáni Hivatal vezetőjét, Pálfalvi Juditot, munkatársát, Tihanyi-Konda Szilviát, akik fáradhatatlanul mindenben mellettünk álltak, lehetővé téve a sikeres megvalósítást; az Ének-zenei Tanszék ügyintézőjét, Inczédi Zoltánt, aki egyben a technikai megvalósításban főszerepet lát el.

Köszönjük a Hallgatói Önkormányzat elnökének és tagjainak közreműködését és minden, itt nem felsorolt segítőnek a munkáját.

Köszönjük, hogy eljöttek, jó tanácskozást, sok haszonnal járó emlékezést és töltekezést kívánok!

2.

MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA FORRAI KATALINRA EMLÉKEZVE

Emlékeimben keresgélve ez a két meghatározó gondolat egyéniség és elhivatottság kel életre bennem Forrai Katalinra emlékezve.

A legrégebbi, de mondhatjuk a legmeghatározóbb emlékeim a Zeneakadémiai - hivatalos nevén Liszt Ferenc Zeneművésze Egyetem - éveihez kapcsolódnak. Az évszám: 1948. Napsugaras szeptember eleji napon idegenül és ismeretlenül álldogáltunk a Liszt Ferenc téri Zeneakadémián a felvételre várva, egyenkint vagy kisebb nagyobb csoportokba verődve. Bizonytalanság, aggodalom és a várakozás izgalma, lenge körül minket. Es akkor a lépcsőről vidáman szökellve lá am meg egy csinos lányt, áradt belőle az önbizalom és kedvesség amint ránk mosolygo szinte szuggerálva, „ne izguljatok”. Emlékezetes maradt számomra ez az első találkozás. Hetek múlva tudtam meg, hogy Ő Forrai Katalin.

Igen akkor ő már, mint a Zeneakadémia hallgatója tudta, hogy e falak között a legjobb, legmagasabb színvonalú, és legemberibb zenei képzésben lesz részünk. A Középiskolai Ének-Zene Tanárképző és Karvezetés tanszakán őszinte baráti légkör uralkodott. A különböző évfolyamok hallgatói mindig összefutottak a folyosón, és ismeretlenül is mindig volt egy-egy kedves mosoly, vagy jó szó egymáshoz. A tanszak karvezetés óráján pedig valamennyi évfolyam részt vett, így hamarosan név szerint is megismerhettük egymást.

Az első meghatározó találkozástól kezdve Forrai Katival a hosszú évtizedek során a zene munkatérén gyakran összefutottunk, együtt haladtunk, azonos szakmai elveket vallottunk. Kezdődött a Budapesti Kórusban, mely nagy találkozó helye volt az énekelni vágyó Zeneakadémistáknak. Forrai Miklós vezette az énekkart, ahol kiváló énekesek alkották a kórus törzstagságát, és mindig új és újabb fiatal énekesek bővítették az együttest.

Mindenekelőtt szakmai, de ugyanakkor emberi magatartás szempontjából is komoly képzést jelent a kórusban való részvétel. Nagy mesterek műveinek megismerése során, kiváló művészek közreműködése mellett, azonos szellemet szívtunk magunkba.

Ezen évek során nagyon gyakran volt alkalmunk rövidebb, hosszabb beszélgetésekre és akkor Kati már foglalkozott óvodásokkal, sokat mesélt a kicsinyek ének készségéről, miként alakítható, formálható. Mindig mosollyal az arcán mesélt a gyerekekről, az ottani tapasztalatairól. A nehézségek megértése és a segíteni akarás jellemezte ezeket a történeteket.

A közös éneklés és együtt lét másik kedves formája volt, amikor egyik évfolyamtársa – Vikár Laci – kamarakórust szervezett. Kérésére boldogan vettem ebben részt, válogatott szép művekkel ismerkedtünk meg a baráti együttlétek során. És ekkor már nem volt titkolható Kati és Laci egymás iránti vonzalma, aminek eredménye a hosszan tartó szép házasság lett.

De még visszatérnék a karvezetés órára. A nagyreményű tanári és karvezetői pályára készülő hallgatók, igényes, nehéz kórusműveket választva készültek diploma előtt az utolsó próbára. A karvezetés professzorának Vásárhelyi Zoltánnak, mindenkire volt némely eligazító szava. Forrai Katitól azt kérdezte: Ha végzett, milyen területen fog dolgozni? – Zenei óvodában! – hangzott a határozott válasz. Döbönt csend fogadta, mert egyrészt általában mindenki nagy kórusvezetői ambíciókkal készült, másrészt bár már többen hallottak Katinak erről a tervéről, előzménye ennek akkoriban még nem volt és ez a céltudatos, határozott válasz váratlanul hatott. Felejthetetlen maradt számomra, mert ott a nagy nyilvánosság előtt jelentette be, a meggyőződéssel vállalt életre szóló elhivatást.

Igényes magas zenei tudással felvértezve fordult a legkisebbek felé. Kodály Zoltán gondolatait, szavait, tanítását és tanácsait elfogadva alakította ars poeticáját, és munkamódszerét, amelyben a gondolatokat mindig a tett követte. A gyakorlatban bizonyította be az ének-zenei nevelés hatékonyságát, a legkisebb kortól kezdve, határozottan és tántoríthatatlanul haladt az elképzelt és megvalósított úton. Az ő kedves egyénisége átsugárzott a gyermekekre és fogékonnyá tette a zene befogadására. Ismertté vált az általa vezetett „Zenei óvoda”, egyre többen látogatták, példát mutatott, követőkre talált.

De hamarosan felismerte a meglévő hiányosságot és problémáit az ilyen jellegű foglalkozások elterjedésének. Ha kiemelnénk a legfontosabbakat: a megfelelő dalanyag, a módszeres feldolgozás ismerete, és mindehhez a megfelelő képzés szükségessége. Minden területen útnak indult, sőt mondhatnánk, ha kellett: harcba szállt.

Komoly kutatómunkával fordult a gyermekdalok gyűjtésének irányába. Elemezve azokat a legfontosabb kritériumok alapján: hanganyag, terjedelem, korcsoport, érzelemvilág, mindmegganyi terület, ami alapja, a gyermeki örömszerzés során, a szta énekléshez vezető úton.

Hadd említsek meg egy személyes emléket, amely, mint egy fotó rögzült bennem. Egyik látogatásom alkalmával elsősülött kicsi fiával a karján fogadott, és boldogan mutatta az éppen akkor megjelent első gyermekdal gyűjteményét. Felejthetetlen annak az őszinte öröme a sugara mely kifejezője volt, hogy a családi és a szakmai öröm egyszerre jelent meg az életében. - Szerencsére gazdag és színes élete során hasonló örömteli események a továbbiakban is érték.

A kitűzött cél megvalósítása érdekében sok problémával ellenállással, gáncsoskodással is meg kellett küzdenie. Am egyéniségének szívós, meggyőző és kitartó ereje, néha kis lépésekkel, de mindig eredményre vezetett.

„Kati néni” igazi országjáró volt. A legtávolabbi és legkisebb óvodába is elment ahová hívták. Örömmel fogadták, mert mindenkor áradt belőle a derű és nyugalom, amivel elbűvölte a kicsiket, és meggyőzte a felnőtteket. Hányszor utaztunk együtt kora reggel a vonaton, akár véletlenül, akár egyugyanazon helyre, egy-egy országos zenei találkozóra, mert akkor már a hivatalos továbbképzési programban is szerepelt a „Kisgyermekkor zenei nevelés”

Az óvónők képzését igen fontosnak tartotta. Ő maga is tanított a Főiskolán, tapasztalta, hogy mennyire fontos a jelöltek zenei felkészültsége, az elsajátítandó anyag megfelelő idejű óraszámában mérhető időtartama. Tudvalevő volt az 1960-as évek idején a tanítóképzésben a zenei felvételik megszüntetése, az óraszámok folyamatos csökkentése, milyen hátrányosan hatott az ének-zene oktatásra. Pontos adatokkal alátámasztva hozta fel ezt a szakmát érintő jelentős hátrányt, minden alkalommal, ahol előadást tartott, továbbképzést vezetett. Ehhez mindig kapcsolta az óvónők képzés adott helyzetét, megemlítve, hogy ott valamivel jobban mennek a dolgok. Országosan ismertté tette ezeket az adatokat és bátran mondhatjuk, hogy senki ilyen következetesen nem ismerte ezt a témát, legmagasabb zenei körökben is újra meg újra felhívva erre a figyelmét, így a Magyar Zeneművészek Szövetségében, melynek elnöke is volt.

A Nemzetközi Zenei Tanács az ISME konferenciáját 1964-ben Budapesten tartották. Ezzel kitárt a kapu a világ felé, az ide látogatók megismerkedtek, megismerhették a magyar zenei nevelés alapjait. Az akkor már nagyszámban működő – a mindennapos énekórát bevezető – ének-zenei általános iskolák felkészülten várták a látogatókat, akik csodájára jártak az itt elért eredményeknek. És akkor már természetes volt az óvodai zenei nevelés jelentőségének tudatos ismerete és egyre elterjedtebb gyakorlat alkalmazása.

Amint egyre tágabbra nyílt a világ, a külföldről érkezett látogatók hírét vitték a Kodály Zoltán koncepciójára épült Magyarországi zenei nevelés hatékonyságának. A látogatások kölcsönössé váltak. Forrai Kati életében egyre sűrűbben szaporodott a meghívások száma.

Egyénisége, elhivatottsága, meggyőző tudása és végtelen tapasztalata legelismertebb szakemberré avatta őt a „Kisgyermekkor zenei nevelés területén”.

Sokan hivatottak Forrai Katalin külföldi kapcsolatairól beszámolni, ez már egy másik témakör feladata. Ám igen lényeges, hogy mindenki, aki őt megismerte itthon vagy a világ bármely pontján tudja, hogy a világszerte elért sikereiben mindenkor ott tükröződik, hogy Magyarországról indult, a Kodály Zoltán nevével fémjelzett zenei nevelés korai megkezdésének jelentősége és hatékonysága. A gyakorlat bizonyította, és bizonyítja ma is, hogy ez az út vezet a gyermeki világból a harmonikusan kialakuló teljes emberi képzéshez.

Forrai Katalin teljes munkásságával elévülhetetlen érdemeket szerzett, és a hálás utókor feladata ezeket a célokat tovább éltetni, folytatni az örömteli, boldog gyermekkor érdekében. – Kodály Zoltán szavait idézve: „Nem lehet egészen boldog ember, akinek nem öröm a zene. Erre az örömré azonban tanítani kell az emberiséget, mert magától nem jut el odáig.” „Kezdeni már az óvodában kell.” (Visszatekintés, 247.o., 90.o.)